

OBSAH

Úvodem	15
--------------	----

ČÁST PRVNÍ, OBECNÁ

Hlava první: Obecná teorie ústavy

§ 1. Pojem a předmět ústavního práva	17
1.1. Pojetí veřejného a soukromého práva	17
1.2. Ústavní právo a jeho předmět	19
1.3. Ústavněprávní vztahy a jejich subjekty	26
§ 2. Moderní ústavnost a ústava, její vznik	29
§ 3. Obsah ústavy	33
§ 4. Ústava jako základní zákon	34
§ 5. Ústava jako normativní systém	36
§ 6. Interpretace ústavy	38
§ 7. Odpovědnost a sankce v ústavním právu	40
§ 8. Realizace ústavy a ústavněprávní spory	41
§ 9. Ústavní právo hmotné a procesní	43
§ 10. Prameny a zdroje ústavního práva	44
§ 11. Právo ústavní a právo mezinárodní	45

Hlava druhá: Základy státovědy

Oddíl první: Stát jako součást veřejné moci ve společnosti

§ 1. Autorita ve společnosti a veřejná moc	49
1.1. K pojetí státovědy	49
1.2. Vznik a vývoj veřejné moci, společenské důvody	51
1.3. Stát v historickém kontextu	53
1.3.1. Stát jako sociálně geografická kategorie	57
1.3.2. Stát jako kategorie sociologická	58
1.3.3. Stát jako politicky organizovaná společnost	58
1.3.4. Stát jako právní kategorie	59
1.3.5. Stát jako mezinárodněprávní kategorie	59
1.3.6. Stát jako ústavně právní kategorie	61
1.4. Moderní stát jako národní stát	61
1.5. Formy státu	63
1.5.1. Pojetí forem státu	63
1.5.2. Stát jednoduchý a složený	64

1.6.	Pojmové znaky státu	67
1.7.	Funkce státu	74
1.7.1.	Pojetí funkcí státu	74
1.7.2.	Klasifikace a charakteristika funkcí státu	77
1.8.	Stát a nadnárodní veřejná moc	81
1.9.	Legitimace veřejné moci	82
1.9.1.	Rozdílnost motivů k legitimaci moci	82
1.9.2.	Veřejná moc (stát), politické strany a veřejnost	83
1.10.	Jiné typy veřejné moci	85
1.10.1.	Přímá demokracie	85
1.10.2.	Veřejná moc a samospráva	87
1.11.	Struktura veřejné moci	89
1.12.	Ústavní základy veřejné moci	92
1.12.1.	Historická opodstatněnost vztahu ústavy a státu	92
1.12.2.	Ústava jako právní status veřejné moci	94
1.12.3.	Ústava jako regulace státní moci	95
1.13.	Soudobý stát a povinnosti občanů	96
1.14.	Stát (veřejná moc) jako subjekt práv a povinností	97
1.15.	Kontrola veřejné moci	99
1.16.	Odpovědnost veřejné moci, státu	99
1.16.1.	Zvláštní odpovědnost veřejné moci	99
1.16.2.	K pojetí obsahu odpovědnosti státu	101
1.16.3.	Právní i jiné důsledky odpovědnosti veřejné moci	104

Hlava třetí: Ústavní právo srovnávací

§ 1.	Ústavní systémy světa – ústavní modely	109
1.1.	Historická podmíněnost ústavních systémů	109
1.2.	Vývoj státnosti a ústavní systémy	112
1.2.1.	Pojetí „nového státu“	113
1.2.2.	Modalitty vztahu ústavy a vzniku či vývoje formy státu	114
1.3.	Způsob přijetí ústav	121
1.4.	K vědecké typologii ústav	123
1.5.	Dominantní ústavní modely – základní charakteristika	126
§ 2.	Ústavní formy státu	130
2.1.	Forma státu a ústava	130
2.2.	Unitární stát a ústava	131

2.3.	Ústavní modely federace	133
2.4.	Ústavní forma konfederace	139
2.5.	Asociace států nového typu	139
2.5.1.	Vztah mezinárodního práva, nadnárodních a ústavních systémů	139
2.5.2.	Ústava a národní suverenita – obecné aspekty ..	140
2.5.3.	Nadnárodní systémy a jejich reflexe v ústavách ..	141
2.5.4.	Charakter Evropské unie jako určité nadnárodní suverenity	142
2.6.	Ústavněprávní aspekty Evropské unie	144
2.6.1.	Evropská unie jako tzv. nová suverenita	144
2.6.2.	Organizační povaha Evropské unie	146
2.6.3.	Pravomoci orgánů Evropské unie	146
2.6.4.	Právní základ Evropské unie	148
2.6.5.	K „formě vlády“ v Evropské unii	151
2.6.6.	Základní lidská práva v právním řádu Evropské unie	152
2.6.7.	Základy občanství evropské unie	154
2.6.8.	Evropská unie a ústavy členských států	155
§ 3.	Ústavní forma vlády	156
3.1.	Ústavní forma a politický systém	156
3.2.	Modelové ústavní formy vlády	158
3.2.1.	Parlamentní forma vlády	159
3.2.2.	Prezidentská forma vlády	162
3.2.3.	Forma vlády shromáždění	164
3.3.	Ústavní pojetí výkonné moci	164
§ 4.	Ústavní základy demokracie	166
4.1.	Demokracie jako širší společenský fenomén	166
4.2.	Demokracie reprezentativní a přímá	166
4.3.	Organizace voleb	172
4.4.	Ústavní postavení politických stran	177
§ 5.	Ústavní systémy a postavení občanů	181
§ 6.	Ústavní základy soudní moci	185
6.1.	Ústavní pojetí soudnictví	185
6.2.	Obecné soudy	186
6.3.	Správní soudnictví	188
6.4.	Ústavní soudnictví	189
§ 7.	Místní správa a samospráva	194

ČÁST DRUHÁ, ZVLÁŠTNÍ ČÁST

Hlava první: Vznik a charakter České ústavy

§ 1. Vývoj československé ústavy	205
1.1. Rysy čs. ústavního vývoje	205
1.2. Etapizace čs. ústavního vývoje	207
1.3. Vnitřní a vnější režim ústavy	211
1.4. Vnější souvislosti ústavního vývoje	212
§ 2. Ústavní rozdělení Československa	214
2.1. Ústavní situace 1989 až 1992	214
2.2. Postup dělení Československa	215
2.3. Dělení majetku ČSFR	218
§ 3. Ústavní pořádek České republiky	218
§ 4. Kontinuita a diskontinuita při vzniku České republiky	221
4.1. Kontinuita a diskontinuita státní	221
4.2. Kontinuita a diskontinuita územní	223
4.3. Kontinuita a diskontinuita právní	224
§ 5. Ústava České republiky, charakteristika, struktura	225
§ 6. Listina základních práv a svobod	226
§ 7. Ústava České republiky a mezinárodní právo	228
7.1. Vztah české republiky navenek státu	228
7.2. Vztah Ústavy České republiky k mezinárodnímu právu	230
7.3. Ústavní základ vázanosti mezinárodním právem	231
7.4. Ústavní základ přenosu pravomocí na nadstátní instituci	232
7.5. Ústavněprávní kontrola souladnosti mezinárodních smluv	233
7.6. Důsledky nové úpravy čl. 10 pro řízení o ústavních stížnostech	234
7.7. Důsledky nové úpravy podle čl. 10 z hlediska kontroly ústavních zákonů a jiných právních předpisů	235
7.8. Vázanost soudce obecného soudu při rozhodování	235

Hlava druhá: Ústavní právo České republiky hmotné

Oddíl první: Český stát, jeho forma a ústavněprávní charakteristika

§ 1. Forma českého státu	239
§ 2. Státní území a státní hranice	246
2.1. K pojmu státní území	246
2.2. Právní úprava státní hranice	246

§ 3. Hlavní město Praha	249
§ 4. Státní symboly	249
4.1. Velký a malý státní znak	250
4.2. Státní barvy	251
4.3. Státní vlajka	252
4.4. Vlajka prezidenta republiky	252
4.5. Státní pečeť	253
4.6. Státní hymna	253
§ 5. Bezpečnost České republiky	253
5.1. Ústavní základy rozhodování bezpečnostních situací ČR	253
5.2. Ústavní oprávnění vlády v bezpečnostních situacích ČR	255
5.3. Právní úprava pobytu cizích vojsk na území ČR	256
5.4. Ústavněprávní základy obrany České republiky	257
§ 6. Veřejnoprávní postavení politických stran v systému moci ČR	258
6.1. Politické strany v ústavním systému ČR	258
6.2. Právní úprava vzniku a činnosti politických stran	259
6.3. Právní rozsah a limity vzniku a činnosti politických stran	260
6.4. Řízení o registraci politických stran	261
6.5. Pozastavení činnosti strany a hnutí, znovuoobnovení její činnosti, rozpuštění	262
6.6. Zánik a zrušení politické strany	263
6.7. Právní limity financování a hospodaření politických stran	264
6.8. Úloha politických stran ve volebním procesu	268
6.9. Úloha politických stran ve vnitřní činnosti Parlamentu	269

Oddíl druhý: Ústavní základy postavení člověka a občana

§ 1. Státní občanství	270
1.1. Pojem státního občanství	270
1.2. Ústavní základy státního občanství	270
1.3. Režim nabytí státního občanství České republiky jejím vznikem	273
1.4. Režim nabývání a pozbývání státního občanství České republiky	274
1.5. Zvláštní režim státního občanství ČR v souvislosti se zánikem ČSFR	276
1.6. Právní úprava azylu	278

§ 2. Ústavní základy práv a svobod	279
2.1. Listina základních práv a svobod jako právní akt	279
2.2. Lidská práva a základní svobody	281
2.2.1. Způsobilst mít práva	281
2.2.2. Právo na život	283
2.2.3. Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena	284
2.2.4. Osobní svoboda	286
2.2.5. Zákaz nucených prací nebo služeb	288
2.2.6. Právo na zachování lidské důstojnosti člověka, osobní cti, dobré pověsti a ochranu jeho jména	290
2.2.7. Právo vlastnictví	294
2.2.8. Nedotknutelnost obydlí	297
2.2.9. Listovní tajemství, tajemství jiných písemností a záznamů, tajemství připravovaných zpráv ...	298
2.2.10. Svoboda pohybu a pobytu	299
2.2.11. Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání, vědeckého bádání a umělecké tvorby	301
2.2.12. Právo svobodného projevu náboženství nebo víry	302
2.3. Politická práva	306
2.3.1. Svoboda projevu a právo na informace	306
2.3.2. Petiční právo	310
2.3.3. Právo shromažďovací	312
2.3.4. Právo sdružovací	313
2.3.5. Právo na odpor	315
2.3.6. Právo podílet se na správě věcí veřejných ...	316
2.4. Práva národnostních a etnických menšin	317
2.5. Práva hospodářská, sociální a kulturní	321
2.5.1. Práva hospodářská	322
2.5.2. Odborová svoboda	325
2.5.3. Právo na odměnu a pracovní podmínky	326
2.5.4. Sociální práva žen, mladistvých a dalších kategorií lidí	327
2.5.5. Sociální práva občanů ve stáří a dalších situacích	327
2.5.6. Ústavní základ zdravotní péče	327
2.5.7. Ústavní garance rodiny	328
2.5.8. Ústavní základy vzdělání	328

2.5.9. Ústavní základ tvorby a přístupu ke kultuře . . .	329
2.5.10. Ústavní základ životního prostředí	332
2.6 Právo na soudní a jinou právní ochranu	332

Oddíl třetí: Ústavní systém dělby moci v České republice

§ 1. Ústavní koncepce dělby moci	339
§ 2. Moc zákonodárná v České republice	343
2.1. Charakteristika a struktura Parlamentu	343
2.2. Pravomoc a působnost Parlamentu	345
2.3. Ústavní základy parlamentního práva procesního (hmotněprávní aspekt)	347
2.4. Charakter mandátu poslance či senátora	349
2.4.1. Ústavní pojetí mandátu poslance či senátora . . .	349
2.4.2. Personální obsah mandátu	351
§ 3. Moc výkonná v Ústavě České republiky	353
3.1. Ústavní koncepce moci výkonné	353
3.2. Prezident republiky	354
3.2.1. Postavení prezidenta republiky	354
3.2.2. Ustavování prezidenta republiky	355
3.2.3. Pravomoci a působnost prezidenta republiky . . .	356
3.3. Vláda	358
3.4. Státní zastupitelství	362
§ 4. Moc soudní v Ústavě České republiky	363
4.1. Ústavní koncepce moci soudní	363
4.2. Ústavní principy soudní moci	366
4.3. Ústavní soud České republiky	368
4.3.1. Ústavní soudnictví československé	368
4.3.2. Ústavní soudnictví České republiky	372
4.3.3. Soudce Ústavního soudu a jeho postavení	374
4.3.4. Kompetence Ústavního soudu	377
4.3.5. Organizace Ústavního soudu České republiky . .	379
4.4. Soustava obecných soudů v České republice	382
4.5. Ústavní postavení soudce	384
4.6. Ústavní základy správního soudnictví	387
4.7. Rozhodování některých kompetenčních sporů	388
§ 5. Nejvyšší kontrolní úřad	389
§ 6. Česká národní banka	390
§ 7. Územní samospráva v České republice	393

7.1. Obecné pojetí územní samosprávy	393
7.2. Ústavněprávní koncepce územní samosprávy v České republice	393
7.3. Ústavněprávní postavení obcí	394
7.4. Ústavněprávní postavení krajů	397
7.5. Postavení hlavního města Prahy	398
7.6. Místní referendum	399
7.7. Volby do zastupitelstev v obcích	400
7.8. Volby do zastupitelstev krajů	402
§ 8. Veřejný ochránce práv	403
8.1. Postavení Veřejného ochránce práv v ústavním systému	403
8.2. Oprávnění Veřejného ochránce práv	404

Hlava třetí: Ústavní právo procesní

Oddíl první: Volební právo procesní

§ 1. K pojetí volebního práva procesního	413
§ 2. Objektivní volební právo	415
2.1. Zásada přidělování mandátů	415
2.2. Volební okrsky a seznamy voličů	416
2.3. Volební orgány	417
2.4. Volební kraje a volební obvody	419
§ 3. Subjektivní volební právo	420
3.1. Právo volit	420
3.2. Právo být volen	421
§ 4. Volební řád	421
§ 5. Soudní přezkum zákonnosti a ústavnosti voleb, tzv. volební spravedlnost, volební soudnictví	429

Oddíl druhý: Parlamentní právo procesní

§ 1. Vymezení pojmu a obsahu parlamentního práva procesního	433
§ 2. Ústavněprávní základy parlamentního práva procesního ...	435
§ 3. Organizační základ činnosti Sněmovny	436
3.1. Zasedání a ustavující schůze Sněmovny	436
3.2. Funkcionáři Sněmovny	437
3.3. Orgány Sněmovny	437
3.4. Poslanecké kluby	439
§ 4. Obecné zásady jednání Sněmovny	440
4.1. Schůze Sněmovny a jejich svolání	440
4.2. Organizace schůzí Sněmovny	440

4.3. Řád jednání schůze Sněmovny	441
4.4. Způsoby hlasování ve Sněmovně	443
§ 5. Zvláštní typy jednání Sněmovny	444
5.1. Jednání o důvěře vládě	444
5.2. Jednání o návrzích zákonů (zákonodárny proces)	445
5.3. Jednání o návrhu zákona o státním rozpočtu	448
5.4. Jednání o mezinárodních smlouvách	448
5.5. Jednání vyšetřovací komise	449
5.6. Jednání o interpelacích	450
5.7. Jednání o peticích a jiných podáních občanů	451
5.8. Volební řád Sněmovny	451
§ 6. Jednací řád Senátu Parlamentu České republiky	452

Oddíl třetí: Řízení před Ústavním soudem České republiky

§ 1. Ochrana ústavnosti jako proces	454
§ 2. Charakteristika řízení před Ústavním soudem ČR	456
§ 3. Obecné fáze a instituty řízení před Ústavním soudem	458
§ 4. Zvláštní druhy řízení před Ústavním soudem	472
4.1. Řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů	472
4.2. Řízení o ústavních stížnostech	477
4.2.1. K pojetí ústavní stížnosti	477
4.2.2. Ústavní stížnost fyzické a právnické osoby	480
4.2.3. Ústavní stížnost zastupitelstva územního samosprávného celku	486
4.2.4. Návrh politické strany podle čl. 87 odst. 1. písm. j) Ústavy	487
4.3. Řízení o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance nebo senátora (podle čl. 87 odst. 1. písm. e) Ústavy)	488
4.4. Řízení v pochybnostech o ztrátě volitelnosti a o neslučitelnosti výkonu funkcí poslance nebo senátora podle čl. 25 Ústavy (kompetence Ústavního soudu podle čl. 87 odst. 1 písm. f) Ústavy)	490
4.5. Řízení o ústavní žalobě Senátu proti prezidentu republiky (podle čl. 65 odst. 2 Ústavy, resp. čl. 87 odst. 1 písm. g) Ústavy)	491
4.6. Řízení o návrhu prezidenta republiky na zrušení usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu podle čl. 66 Ústavy (kompetence Ústavního soudu podle čl. 87 odst. 1 písm. h) Ústavy)	493

4.7. Řízení o opatřeních nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu (podle čl. 87 odst. 1. písm. i) Ústavy)	494
4.8. Řízení ve sporech o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územní samosprávy (podle čl. 87 odst. 1 písm. k) Ústavy)	495
4.9. Řízení o souladu mezinárodních smluv podle čl. 10a a čl. 49 Ústavy s ústavními zákony	497

Hlava čtvrtá: Ústavní právo sporné 499

I. Obecná teorie ústavy	515
II. Principy ústavy	524
III. Ústavní systém, řád, pořádek	526
IV. Moc zákonodárná	527
V. Moc výkonná	529
VI. Moc soudní I.	532
VII. Moc soudní II.	558
VIII. ČNB	566
IX. NKÚ	568
X. Územní samospráva	569
XI. Lidská práva	578
XII. Politické strany	619
XIII. Volební systém	634
XIV. Řízení před ústavním soudem	642
XV. Ostatní	656

Příloha č. 1: Užití mezinárodních smluv v judikatuře Ústavního soudu ČR 661

Příloha č. 2:

Vzor stížnosti k Evropskému soudu pro lidská práva	749
--	-----

Příloha č. 3: Vzory ústavních stížností 759

1. Vzor plné moci k zastupování před Ústavním soudem ČR	760
2. Vzor ústavní stížnosti I.	761
3. Vzor ústavní stížnosti II.	765
4. Vzor ústavní stížnosti III.	769
5. Vzor ústavní stížnosti IV.	773

Vybraná literatura 777